

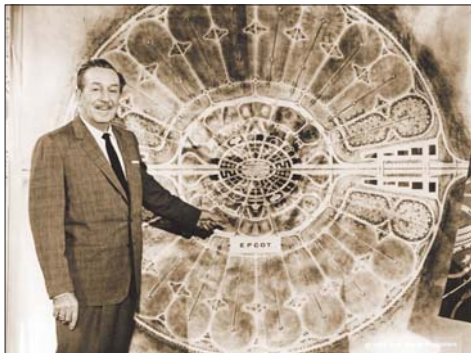
ТАМ БЫЎ БЫ ГОРАД-САД...

Мегаполісы, аб стварэнні якіх марылі яшчэ зусім нядаўна

Горад-атракцыён, горад-карабэль, горад-воблака... Здавалася б, чыстая фантастыка. Але ўсё гэта магло быць пабудавана на самай справе, раз і назаўсёды змяніўшы аблічча звыкллага для нас свету. Давайце паглядзім на самыя дзіўныя нерэалізаваныя праекты.

Цуд-горад Дыснейя

Калі б вялікі мультыплекатар ажыццявіў сваю задуму, то цяпер на карце Фларыды замест парку забаў Disney World значыўся б горад-унікум з дзіўнай назвай EPCOT. Гэта абрэвіятура, за якой хаваецца «Эксперыментальны прататып супольнасці будучыні» (Experimental Prototype Community of Tomorrow).

«Гэта будзе ідэальны горад з надзвычайным грамадскім транспартам і высокаразвітым адміністрацыйным цэнтрам, накрыты ў любое надвор'е купалам, устойлівым да атмасферных уздзеянняў звонку, — марыў Дысней. — Пасярод пышнай зеляніны размесцяцца ўзорныя прадпрыемствы, лёгкадаступныя для супрацоўнікаў, якія будуць жыць паблізу ў ідылічных прыгарадных сектарах».

Як бачыце, Дысней мысліў вельмі маштабна. Яго горад-утопія задумваўся як поўная супрацьлегласць далёка не ідэальнага Лос-Анджэлеса 1950-х. Для яго пабудовы вялікі мультыплекатар хуценька прыкупіў у Фларыдзе ўчастак балоцістай мясцовасці плошчай 112 кв. кіламетраў: па яго перакананні, гэтага цалкам хапіла б, каб увасобіць любыя неверагодныя планы. EPCOT, разлічаны на 20 000 жыхароў, меў радыяльную планіроўку. У цэнтры — гатэль у 30 паверхаў і бізнес-парк, вакол іх — грамадскія будынкі, школы і забаўляльныя комплексы, па перыметры — спальныя раёны. Практычна ўвесь горад — суцэльная пешаходная зона, а аўтамабілі імчацца па падземных трасах. Ездзіць па версе можна на монарэйцы, больш падобнай на ат-

ракцыён, чым на грамадскі транспарт. Зямлю ў EPCOT людзі б не куплялі, а бралі ў арэнду за сціпую плату. У ідэальным горадзе не было ні беднасці, ні беспрацоўя — кожны яго жыхар меў бы годную працу, якая дазваляла б утопіі функцыянаваць як адзіны самастойны механізм. Чым не горад-рай?

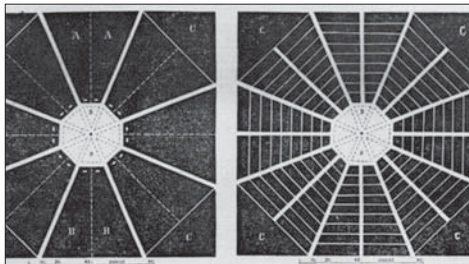
Цудоўна, але... Дысней так і не паспеў толкаць ўзяцця за будаўніцтва, а пасля яго смерці

ў 1966 годзе кампанія Walt Disney вырашыла адмовіцца ад праекта. У выніку EPCOT стаў проста адным з тэматычных паркаў «Сусветнага цэнтра адпачынку Уолта Дыснейя».

Горад вегетарыянцаў

Уявіце сабе, у Амерыцы, у штаце Канзас, яшчэ ў пазамінулым стагоддзі мог з'явіцца хай і невялікі, але паўнаватарны горад, населены аднымі «травяеднымі»! У праекце 1856 года ён, праўда, зваўся Горад-васьміценнік, што выдавала яго планіроўку, але гэта ўжо дэталі.

Ад цэнтральнай плошчы правільнай васьмівугольнай формы павінны былі разыходзіцца 8 галоўных вуліц, прастору паміж якімі запоўнілі б дамы, таксама васьмівугольнікі, і той жа формы свірны і фермерскія двары. Васьмівугольная архітэктура чамусьці была папулярная ў Амерыцы сярэдзіны XIX стагоддзя. У захапленні марамі пра вялікую вегетарыянскую будучыню на месца прыехала першая сотня пасяленцаў-добраахвотнікаў. Але замест «квітнеючага мястэчка з млынам і лесалілкай» перад імі паўсталі адзіная хацінка з бярвення і дзясяткі палаток — па адной на сям'ю. Харчы здабывалі з цяжкасцю, таму што бліжэйшыя населеныя пункты былі далёка, у дадатак людзей мучылі маскіты, а частыя навальніцы пазбаўлялі магчымасці ідылічнага жыцця на прыродзе.

Увогуле, не прайшло і года, як усе пасяленцы, акрамя бацькоў-заснавальнікаў, адтуль радысна збеглі. Цяпер ад гэтага прывіднага мястэчка не засталася нічога, толькі названая ў памяць аб ім мясцовая рачулка Веджытэрыян-крык.

Трытон-сіці

У 1960-я гады амерыканскі інжынер-вынаходнік Бакмінстар Фулер прапанаваў пабудаваць горад на вадзе ў форме чатырохгранніка, дзе маглі б пастаянна жыць 6 000 чалавек. Ён

быў бы цалкам аўтаномным, апрашняў бы ваду на ўласных устаноўках, і быў устойлівым да штормаў і нават цунамі.

Такі пльвучы горад быў бы выратаваннем для краін з дэфіцытам зямлі і высокай шчыльнасцю насельніцтва. І сапраўды, ідэяй адразу загарэўся адзін багаты японскі бізнесмен: ён нават даручыў Фулеру спраектаваць Трытон-сіці ў Такійскім заліве, але памёр раней, чым што-небудзь паспела рэалізавацца. Потым цікавасць праявілі самі амерыканцы, у прыватнасці, улады Балтымара лабіравалі праект будаўніцтва Трытона ў Чэсапільскім заліве. У іх варыянце горад не абавязкова нагадваў бы гіганцкі карабэль, а мог быць, напрыклад, такім:

Аднак далей планаў справа так і не пайшла — магчыма, з-за кошту ў 670 мільёнаў долараў. Але хто ведае, можа, такія гарады яшчэ з'явяцца ў будучыні. Як адзначаў сам Фулер, наша планета на 70% пакрытая акіянам, а значыць, пльвучыя гарады павінны быць для яе цалкам натуральныя.

Горад здаровай будучыні

Экалагічны рай у Кітаі, на адным з астравоў у вусці ракі Янцзы, павінен быў стаць цудоўным узорам для сучаснага свету. Нікай перанаселенасці, ніякіх машын са шкоднымі выхлопамі — толькі электра- і вадародны транспарт. Перапрацаваныя адходы выкарыстоўваліся б у якасці ўгнаенняў для арганічных фермаў, а крыніцамі энергіі служылі б толькі сонца, вецер і біяпаліва.

У 2005 годзе грандыёзны план быў узгоднены і нават падпісаны тагачаснымі кіраўнікамі Кітая і Вялікабрытаніі Ху Цзіньтаа і Тоні Блэрам. Экагорад павінен быў прыняць жыхароў ужо ў 2020 годзе, але стварыць утопію зноў не атрымалася. У 2006-м праект быў спынены на невызначаны тэрмін праз фінансавыя праблемы і карупцыйныя скандалы.

Горад, які лунае ў аблоках

Яшчэ адна фантастычная ідэя вынаходніка Бакмінстара Фулера, які прыдумаў пльвучы го-

рад. Гэтым разам ён прапанаваў пасяліць людзей у лятучых міні-гарадах з агульнай назвай Cloud Nine (літаральна «Воблака Дзевяць»). Але няхай вас не падманвае прыстаўка «міні»: гаворка ішла аб гіганцкіх сферах, населеных тысячамі чалавек.

Інжынер меркаваў, што такія сферы змогуць стаяць на прывязі, свабодна лунаць або перамяшчацца ў залежнасці ад кліматычных умоў. Калі б разлікі выявіліся дакладнымі і праект атрымалася рэалізаваць, то праблема перанаселенасці Токія была б вырашана яшчэ ў сярэдзіне мінулага стагоддзя. Пакуль жа самы вядомы горад, які лунае, можна ўбачыць толькі ў японскім поўнаметражным мультфільме «Нябесны замак Лапута».

Сталіца свету

У адрозненне ад папярэдніх, наўрад ці хто захацеў бы ўбачыць гэты горад-гігант на карце і тым больш у ім апынуцца. Задуманы Гітлерам, ён павінен быў разрасціся на месцы цяперашняга Берліна і сапраўды стаць сталіцай яго «сусветнай імперыі».

Ён быў бы нашпігаваны манументамі, якія праслаўлялі б Трэці рэйх, і наогул стаў бы ўзорам гігантаманіі з найбуйнейшым у свеце Алімпійскім стадыёнам і Трыумфальнай аркай нахшталт парыжскай, але значна большай. Проста за ёй размяшчалася б алея, «упрыгожваная» радамі трафейных гармат. Перабудова Берлін пад гэтыя мэты пачалі яшчэ ў 1937 годзе. Да дня нараджэння Гітлера ў 1939-м ужо было пракладзена 20 км Восі Усход-Заход — адной з дзвюх шырокіх транспартных магістраляў, якія павінны былі перасякаць горад «крыжам» праз цэнтр. Акрамя таго, на новае месца была перанесена Калона перамогі, якую заадно павялічылі ў вышыню на 7,5 метра. Акрамя таго, абноўлены горад прадугледжваў падземную магістраль, і тунэль таксама пачалі капаць. Але работы спыніліся, калі пачалася вайна.

Дайджэст

У КІТАІ ПАБУДАВАЛІ САМЫ ВЯЛІКІ ТЭЛЕСКОП

Днямі быў завершаны мантаж апошняй адбівальнай панэлі, адначасова з гэтым скончылася і асноўная фаза будаўніцтва тэлескопа FAST, самага вялікага ў свеце. Гігант FAST ужо празвалі «Кітайскім усёвідным вокам», якое пацягнула з пастамента тэлескопа з Пуэрта-Рыка, які знаходзіцца ў абсерваторыі Арсіба, — яго дыяметр складае 300 метраў, і да нядаўняга часу самым вялікім быў менавіта ён.

Агенцтва навін «Сінхуа» паведамляе, што тэлескоп стаў самым дасканалым даследчым інструментам кітайскіх астраномаў. Чакаецца, што першыя даследаванні пачнуць праводзіць ужо ў верасні. Работы па стварэнні самага вялікага ў свеце тэлескопа доўжыліся пяць гадоў, а перад тым, як прыступіць да яго пабудовы, спецыялісты амаль дзсяць гадоў займаліся папярэднімі разлікамі і даследаваннямі. Работа вялася інтэнсіўнымі тэмпамі, тысячы навукоўцаў і інжынераў жылі ў цясніне правінцыі Гуйчжоу з 2011 года і бесперапынна працавалі. Тэлескоп дазволіць навукоўцам весці назіранне за незвычайнымі касмічнымі з'явамі, зможна ўлоўваць сігналы міжзоркавай сувязі і напэўна стане карысным у пошуках пазаземных цывілізацый. Дыяметр тэлескопа FAST складае 500 метраў, коштам у 180 мільёнаў долараў ЗША. Пабудова гэтай прылады — частка шырокай касмічнай праграмы Кітая. У бліжэйшых планах Паднябеснай — пабудова ўласнай касмічнай станцыі і стварэнне касмічнага тэлескопа, які будзе ў 300 разоў больш магутным, чым знакамты амерыканскі тэлескоп «Хабл».

БРЫТАНЕЦ ВІНАЙШАЎ РЭВАЛЮЦЫЙНЫЯ КОЛЫ

Што, калі б аўтамабільныя колы маглі круціцца не толькі ўперад і назад, але і ў перпендыкулярнай свайму звычайнаму руху плоскасці? Гэта б раз і назаўсёды змяніла працэс паркоўкі. Брытанскі вынаходнік Уільям Лідзьярд увасобіў гэтую неверагодную ідэю ў жыццё і наглядна прадэманстравалі яе на прыкладзе рэальнага аўтамабіля.

Спробы стварыць нешта падобнае былі і раней, але ўнікальнасць канкрэтна гэтай вынаходкі заключаецца ў тым, што аўтамабіль не мае патрэбы ў якіх-небудзь сур'ёзных мадыфікацыях для таго, каб усталяваць на яго такія колы. Вынаходнік назваў колы ў свой гонар — «Колы Лідзьярда». Аўтамабіль дастаткова проста «пераабуць» у іх для таго, каб карыстацца ўсімі іх перавагамі. Яны падыходзяць для любога надвор'я, стану дарогі і маюць усе характарыстыкі традыцыйных аўтамабільных колаў. Тое, што вы бачыце на фота, — усяго толькі ранні прататып вынаходкі, але Уільям упэўнены, што яго праектам могуць зацікавіцца такія буйныя кампаніі, як Goodyear ці Honda. Для гэтага ён папрасіў дапамогі ў распрацоўшчым інфармацыі ў гледачоў свайго YouTube-канала. З дапамогай колаў Лідзьярда аўтамабіль лёгка круціцца на месцы вакол сваёй восі, «стрыфіцца» (рухаецца ў бок) налева і направа, нібы персанаж відэагульні, ды і наогул паводзіць сябе вельмі дзіўна. Ці атрымаецца ў вынаходніка, прабачце за каламбур, вінайці кола нанова — пакажа час. Але ўжо цяпер яго праект выглядае вельмі шматобяцальна.

Матэрыялы паласы падрыхтаваў Іван КУПАРВАС. hvir@zviazda.by